

Czy może zmienić się wierzyciel?

Podstawowe informacje o cesji wierzytelności

Weronika Kania

Czasami zdarza się, że po pieniądze za niezapłaconą fakturę za nabyte z hurtowni leki czy też za rachunek za telefon, internet, prąd czy gaz zgłasza się inna firma niż ta, w której zamówiliśmy towar czy z którą podpisaliśmy umowę. Podmiot ten żąda od nas zapłaty, chociaż nie mamy z nim żadnej umowy. Wynikać to może z przewidzianego prawem cywilnym przelewu wierzytelności.

Apteka wypełniając swoje ustawowe cele w postaci wydawania produktów leczniczych i wyrobów medycznych, sporządzania leków recepturowych i aptecznych na zamówienie, a zatem prowadząc sprzedaż tych produktów, która odbywa się w lokalach do tego przeznaczonych, jest niewątpliwie przedsiębiorcą. Żeby zapewnić taką sprzedaż, prowadzący aptekę musi najpierw nabyć oferowane w niej produkty, zadbać o niezbędne wyposażenie apteki, dysponować lokalem (spełniającym wymagania zawarte w ustawie Prawo farmaceutyczne oraz Rozporządzeniu Ministra Zdrowia w sprawie szczegółowych wymogów, jakim powinien odpowiadać lokal apteki) oraz mieć dostęp do mediów. Apteka jako przedsiębiorca staje się w ten sposób nabywcą dóbr i usług. Co zatem w przypadku, kiedy nabywamy produkt czy usługę od jednego podmiotu, a po zapłatę zgłasza się inny podmiot? Czy jest to możliwe bez wiedzy i woli dłużnika?

Przelew wierzytelności

Przelew (cesja praw) jest umową cywilnoprawną opisaną w kodeksie cywilnym w art. 509 i następnym. Zawierana jest między wierzycielem (zbywcą wierzytelności, cedentem) a osobą trzecią (nabywcą wierzytelności, cesjonariuszem). Na mocy tego przelewu wierzyciel przenosi przysługującą mu względem dłużnika wierzytelność oraz wszelkie związane z nią prawa (w szczególności roszczenie o zaległe odsetki) na osobę trzecią, w wyniku czego następuje zmiana wierzyciela, czyli firmy, osoby, instytucji lub innego podmiotu uprawnionego do żądania spełnienia jakiegoś świadczenia, np. zapłaty za fakturę.

Powyższe odbywać się może bez zgody, a nawet początkowej wiedzy dłużnika.

Dla skuteczności powyższej umowy nie jest również konieczna szczególna forma, jednakże jeżeli wierzytelność jest stwierdzona pismem, to przelew tej wierzytelności powinien być także pismem stwierdzony. Umowa przelewu wierzytelności powinna jednak dokładnie określać przenoszona wierzytelność ze wskazaniem podstawy powstania wierzytelności i sposobu spełnienia świadczenia.

Komu zapłacić?

Skoro umowa cesji zawierana jest bez zgody dłużnika, w tym czasami również bez jego wiedzy, skąd ten zatem ma wiedzieć, komu zapłacić? Otóż zgodnie z art. 512 k.c., dopóki zbywca nie zawiadomił dłużnika o przelewie, spełnienie świadczenia do rąk poprzedniego wierzyciela ma skutek względem nabywcy, chyba że w chwili spełnienia świadczenia dłużnik wiedział o przelewie.

Powyższe oznacza, że to zbywca, czyli nasz pierwotny wierzyciel, firma, z którą zawarliśmy umowę, powinna nas zawiadomić o zmianie podmiotu, na rzecz którego zapłata ma być dokonana. Jeżeli takiego zawiadomienia nie otrzymamy, zapłaty należy dokonać na rzecz pierwotnego wierzyciela i uważać fakturę za rozliczoną. Wyjątkiem będzie sytuacja, gdy o takim przelewie wiedzieliśmy.

Może zdarzyć się także sytuacja, że dłużnik poinformowany o umowie cesji spełni świadczenie na rzecz nowego wierzyciela, a umowa cesji okaże się nieważna. Nie będzie to jednak problem dłużnika, bo ten

Umowa przelewu wierzytelności powinna dokładnie określać przenoszona wierzytelność ze wskazaniem podstawy powstania wierzytelności i sposobu spełnienia świadczenia.

Wierzyciel nie może bez zgody dłużnika przenieść wierzytelności na osobę trzecią, jeżeli sprzeciwiłoby się to ustawie, zastrzeżeniu umownemu albo właściwości zobowiązania.

świadczenie spełnił. Oczywiście tylko pod warunkiem, że nie wiedział o tym, że umowa jest nieważna.

Ochrona dłużnika

Za potrzebą ochrony dłużnika opowiadają się sądy, w tym również Sąd Najwyższy, który wielokrotnie wskazywał, że „z potrzebą ochrony interesu dłużnika, uzasadnioną tym, iż nie wymaga się jego zgody na przelew, związana jest fundamentalna reguła, że przelew nie może pogorszyć sytuacji prawnej dłużnika przelanej wierzytelności” (Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna, 17 marca 2017 r., sygn. akt III CSK 129/16, Legalis).

Nowy wierzyciel nabywa bowiem jedynie takie prawa, jakie przysługiwały poprzedniemu wierzycielowi (sprzedawcy czy dostawcy). Przelew wierzytelności nie może pogorszyć sytuacji dłużnika, gdyż nie prowadzi on do zmiany tożsamości stosunku zobowiązaniowego, a zatem jego treści pod względem przedmiotowym. W jego wyniku wygasa tylko dotychczasowy stosunek

prawny pierwotnego wierzyciela z dłużnikiem, w jego miejsce powstaje nowy stosunek prawny pomiędzy cesjonariuszem (nowym wierzycielem) a dłużnikiem, niemniej uprawnienia i obowiązki stron są takie same. Cesja jako taka niczego w tym konkretnym zakresie nie zmienia (tak m.in. w Wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie – VI Wydział Cywilny, 15 listopada 2016 r., VI ACa 1349/15).

Podstawą ochrony dłużnika jest to, że zgodnie z przepisem 513 k.c. dłużnikowi przysługują przeciwko nabywcy wierzytelności wszelkie zarzuty, które miał przeciwko zbywcy w chwili powzięcia wiadomości o przelewie. Zatem jeżeli należność wynikająca z faktury jest już przedawniona bądź została umorzona, możemy zgłosić takie zarzuty również firmie, która żąda od nas zapłaty. Także w przypadku, gdy w związku z zawartą transakcją mamy roszczenie do sprzedawcy z tytułu np. wady towaru czy jego zwrotu. Żądania te kierować należy do nowego wierzyciela. Powyższe ułatwia nam zagwarantowana w powyższym przepisie możliwość potrącenia. Dłużnik może bowiem z przelanej wierzytelności potrącić wierzytelność, która mu przysługuje względem zbywcy, nawet jeżeli ta stała się wymagalna dopiero po otrzymaniu przez dłużnika zawiadomienia o przelewie. Nie dotyczy to jednak przypadku, gdy wierzytelność przysługująca względem zbywcy stała się wymagalna później niż ta będąca przedmiotem przelewu.

Dodać na marginesie należy, iż zbywca wierzytelności ponosi względem nabywcy odpowiedzialność za to, że wierzytelność

mu przysługuje. Za wypłacalność dłużnika w chwili przelewu ponosi odpowiedzialność tylko o tyle, o ile tę odpowiedzialność na siebie przyjął (na podstawie zawartej umowy).

Kiedy cesja jest niemożliwa?

Wierzyciel nie może bez zgody dłużnika przenieść wierzytelności na osobę trzecią, jeżeli sprzeciwiłoby się to ustawie, zastrzeżeniu umownemu albo właściwości zobowiązania. Kiedy takie sytuacje mają miejsce? Po pierwsze, przepis szczególny może zabraniać dokonywania takiej cesji dla konkretnych przypadków zobowiązań (np. wynikających z czynów niedozwolonych, z prawa pierwokupu, odkupu, dożywocia, prawa do wynagrodzenia za pracę czy praw wynikających z uczestnictwa w spółce cywilnej). Jako sprzeczne z właściwością zobowiązania można uznać wierzytelności o charakterze ściśle osobistym, np. roszczenia o ochronę dóbr osobistych, prawo do alimentacji, prawo do renty. Jednakże strony (pierwotny wierzyciel i dłużnik) w samej umowie mogą dokonać zapisu zabraniającego dokonywania cesji, w tym w szczególności dokonywania jej bez zgody dłużnika.

Dodatkowo przepisów o przelewie nie stosuje się do wierzytelności związanych z dokumentem na okaziciela lub z dokumentem zbywalnym przez indos. Przeniesienie wierzytelności z takiego dokumentu następuje przez przeniesienie własności dokumentu. Do przeniesienia własności dokumentu potrzebne jest natomiast jego wydanie.

Zmiana dłużnika

Wskazać należy, iż na gruncie kodeksu cywilnego możliwa jest także zmiana dłużnika. Tutaj jednakże obowiązują większe rygory, co jest zrozumiałe, dla zabezpieczenia interesów wierzyciela. Podczas gdy przy zmianie wierzyciela pierwotny wierzyciel otrzymuje za dokonanie tej zmiany jakieś świadczenie od nabywającego tę wierzytelność cesjonariusza, to zmiana dłużnika wiązać by się mogła z pogorszeniem jego sytuacji i mniejszymi szansami na wyegzekwowanie należnego mu świadczenia.

W tym wypadku wierzyciel może złożyć oświadczenie którejkolwiek ze stron, jednakże będzie ono bezskuteczne, jeżeli wie-

rzyciel nie wiedział, że osoba przejmująca dług jest niewypłacalna. Celem złożenia oświadczenia, czy to w pierwszym wypadku przez dłużnika, czy też w drugim przez wierzyciela, można wyznaczyć tej osobie odpowiedni termin do wyrażenia takiej zgody. Jednakże bezskuteczny upływ wyznaczonego terminu jest jednoznaczny z odmówieniem takiej zgody.

Większe wymagania dotyczą również formy takiej umowy i oświadczenia wierzyciela, które pod rygorem nieważności muszą być zawarte na piśmie, niemożliwość dokonania przez przejmującego dług potrącenia z wierzytelności dotychczasowego dłużnika oraz niemożliwość powoływania się na zarzuty wynikające z istniejącego między przejmującym dług a dotychczasowym dłużnikiem stosunku prawnego, będącego podstawą prawną przejścia długu (chyba że wierzyciel o nich wiedział).

Na zakończenie, z uwagi na coraz większą na rynku liczbę firm trudniących się obrotem wierzytelnościami, wskazać należy, że zmiana wierzyciela jest częstym zjawiskiem w obrocie gospodarczym. Wierzyciele nie mogący wyegzekwować swoich należności, często tracąc cierpliwość, sprzedają je innym podmiotom za niższe stawki, a podmioty te wyspecjalizowane w odzyskiwaniu takich należności zgłaszają się po nie do dłużników. Jednak za każdym razem, kiedy po zapłatę zgłosi się inna firma, należy sprawdzić, czy dług rzeczywiście został jej sprzedany, oraz czy nie jest on przedawniony, gdyż coraz częściej właśnie te przedawnione długi są przedmiotem obrotu wierzytelnościami.

Zbywca, czyli firma, z którą zawarliśmy umowę, powinna nas zawiadomić o zmianie podmiotu, na rzecz którego zapłata ma być dokonana.

Weronika Kania

Radca prawny, wspólnik w Libera i Wspólnicy Kancelaria Radców Prawnych Spółka Komandytowa. Absolwentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Ukończyła także studia na kierunku zarządzanie ze specjalizacją gospodarka nieruchomościami na Wydziale Finansów i Bankowości w Wyższej Szkole Bankowej w Poznaniu. Posiada kilkuletnie doświadczenie zawodowe w obsłudze spółek handlowych oraz prowadzeniu sporów sądowych. Zajmuje się prawem cywilnym, w tym prawem nieruchomości i służebnościami, prawem administracyjnym oraz farmaceutycznym.

